

дошкольників, що являється передумовою для духовного становлення особистості, розвитку толерантності по відношенню до поглядів і думок інших людей.

Ключевые слова: диалогичность, духовность, компетентностный подход, художественно-продуктивная компетенция, педагогическое сопровождение, дошкольное образование

Стаття надійшла до редакційної колегії 18.11.2016

УДК 261.7

*Троїцька О.М., Тараненко Г.Г.
м. Мелітополь, Україна*

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСКУРСІВ У РЕЛІГІЙНОМУ ДІАЛОЗІ: ПОШУК ПОРОЗУМІННЯ

Сучасна вища освіта, акцентуючи увагу на процесі становлення інноваційної особистості, здатної вибудувати відносини зі світом на основі власних відкриттів та способів, а також на формуванні готовності особистості до різноманітної практичної діяльності, здійснює на різних напрямках функціонування полікультурної освіти особистісно орієнтоване навчання і виховання й залишається універсальним способом збереження та розвитку культури, відтворення духовно-практичного досвіду поколінь в особистісному світі людини.

Майбутній фахівець, який здобуває професійну освіту, зокрема технічну, має бути готовим увійти до взаємозалежного світу, що формується як єдиний простір наближення однієї культури до іншої, як інтеграції культур із одночасним збереженням ідентичностей та їх духовним збагаченням знаннями, вміннями, навичками культурного спілкування. Діалог як пошук смислів буття і розуміння стає у такій освіті найважливішим механізмом реалізації життєво важливих культурно-освітніх стратегій.

Сучасний вищий навчальний заклад, що має бути полікультурним простором, у якому діалоговий параметр навчально-виховної пізнавальної діяльності уможливорює активізацію творчої самореалізації студентів, їх

саморозвиток, створюючи суб'єкт-суб'єктну взаємодію усіх учасників культурно-освітнього простору, повинен інтегрувати діяльність культурно-освітніх інституцій і безпосередніх суб'єктів – студентів, викладачів, співробітників навчального закладу, а також представників державних, політичних, культурно-освітніх організацій і рухів, що займаються культуротворенням і певною мірою впливають на культурно-освітнє зростання *Homō educandus* та забезпечують розвиток системи аксіологічних орієнтацій та мислєдїяльностї.

На різних напрямках модернізації вищої освіти імплєментация ідеї діалогу набуває значного поширення у цілєпокладанні, змістї, організаційно-управлінських умовах освіти. Значна частина педагогів звертає увагу на аналіз культурно-освітніх практик впровадження активних методів і прийомів діалогізації освіти (інтеграція принципів проблемностї, варіативностї в освітньому процесі, моделювання і реалїзація дидактично-пізнавальних засобів навчання, різноманїтних форм и методів навчання – проблемна лекція, діалог-мїкродослідження, бїнарна лекція, семїнар-діалог, лекція-дискусія, інтернет-діалог тощо).

Разом з тим, на нашу думку, існуючі культурно-освітні практики, зокрема релїгїно-освітні, залишаються за межами діалогової взаємодїї, використання діалогу в освітньому процесі. У такий спосїб сутнісні його характеристики не розкриваються, а відтак і можливостї впливу на культурно-освітню ситуацію значною мірою не розгортаються. Більш того, релїгїйний діалог залишається за межами актуальних проблем модернізації сучасної освіти і «суспїлства знань», загальною особливїстю якого, на думку С. Пролєєва, виступає «глибока трансформація знання у різноманїтні інформаційні констєляції та примат гнучкостї і швидкостї оперування з інформацією над узвичаєними інтелектуальними процедурами і практиками [4, с.7-8].

Отже, прагнення філософів та людини культурної потребують теоретичного обґрунтування саме антропологїчного руху людини від знання (у широкому його суттєвому наповненні як смислу) до інтелектуально-етичної і духовної взаємодїї суб'єктів свїту.

Передусім, слід констатувати, що повноцїнна освіта не може будуватися, залишаючи за межами тї чи інші конститутивні чинники впливу на духовність людини, адже зміни, що відбуваються зараз у свїтовому середовищі, все більше «стискають» полікультурний простір розширенням взаємозв'язку, взаємозалежностї різних країн, народів,

культур (національних, етнічних, гендерних, політичних, економічних, релігійних і т. ін.). На рівні культурності людство не може не бути зацікавленим у знаходженні згоди, злагоди у вирішенні суперечливих питань, запобіганню ескалації насилля у вирішенні суперечливих питань, що може призвести до конфліктів та інших загрозливих явищ.

Дійсно, введення в культурно-освітній простір, а саме в діалогічну взаємодію, культурних ідентичностей з їх специфічними позиціями та інтересами ускладнює процес взаємодії зустрічами з інакшістю. Дотепер достатньо звичними для культурно-освітнього простору вищої школи були науковий, освітній, філософський дискурси, а релігійний та повсякденний лише «виборюють» своє право на існування. Більш того, якщо розуміти дискурс (з лат. *discere* – брукати) як «усно або письмово артикульовану форму об'єктивації змісту свідомості, що зумовлена домінуючим у певній соціокультурній традиції типом раціональності» [3, с.148], то дискурс завжди регламентується соціокультурними кодами (правилами, цінностями, етосом) певної соціальної практики (освіти, науки, права, медицини, політики, економіки, релігії тощо) і не може не поставати таким.

Так, науковий дискурс навіть у релігійному діалозі зорієнтований на раціональну організацію комунікації та її соціальну ефективність, проте його репрезентанти зобов'язані «знімати» ідеологічні та світоглядні суперечності й здійснювати проліферацію принципів когнітивності, рефлексивності та предметності, високої логічної культури, цільової єдності і взаємодоповнювальності позицій суб'єктів діалогу, науковості і історичності, деідеологізації та делібералізації, емоційно-психологічної підтримки тощо.

Традиція філософського дискурсу в діалозі має багату історію і вона весь час відрізнялась від усіх інших дискурсів принциповою плюралістичністю, поліфонічністю, розмаїттям гносеологічних, онтологічних, методологічних, ціннісно-сміслових концептів, що зберігають дефінітивну коректність, прозорість, логічну когерентність та смислове значення. У такому контексті філософський дискурс у релігійному діалозі має перевагу, оскільки він презентує вищий ступінь рефлексії, осягнення сутності предмета діалогу, спираючись на філософські категорії та універсалії. Саме категорії як «найбільш загальні поняття тієї чи іншої галузі знання, науки слугують для скорочення досвіду знаходження предметних відношень, розчленування і синтезу дійсності...

та універсалії, до яких належать суще, єдине, істинне, благо» [1, с. 220, 522] дозволяють визволити сутність явищ, навколо яких розгортається діалог, від денотатів і конотатів інших дискурсів. До того ж, релігійний, зокрема богословський дискурс, формувався у межах (або поряд) філософії.

Останнім часом у межах освітнього дискурсу мова заходить про полідискурсивність, про опанування різними мовними практиками (науковими, філософськими, літературними, релігійними тощо) задля адекватного розуміння соціокультурних традицій суспільства. У такому сенсі освітній дискурс подається як провідний у полікультурному діалозі [2]. З цією думкою можна погодитися, якщо цей дискурс, як освітній, функціонує у межах культурно-освітнього простору, як континууму єднання науки і освіти, освіти і культури, освітніх програм суб'єктів культурно-освітнього простору та його інституцій. Насправді, цю думку можна було б екстраполювати на дійсність, якщо б творення, трансляція і засвоєння знання відповідали б його справжньому (високому) змісту, тобто смислового значенню. Проте сьогодні без філософського підсилення освітній процес залишається значною мірою середовищем.

Специфіка ж релігійного дискурсу в діалозі проглядається через його принципи: релігійний традиціоналізм; визнання монотеїстичного характеру релігії; свобода віросповідання; визнання необхідності соціальної співпраці задля блага суспільства; моральна єдність і спрямованість учасників діалогу на духовність; принцип мирного співіснування на основі договору; принцип конфесіональної ідентичності; принцип антиглобалізму та інші.

На перший погляд, в освітньому процесі, особливо у негуманітарних ВНЗ, досягнення мети діалогу (розуміння) і мети комунікації (порозуміння) не є реальним, адже дискурси виявляють іноді не тільки суперечливі погляди, а й протилежні за змістом позиції. У той же час їх виявлення і розуміння, що відбувається в діалозі, є початком руху до мирного співіснування релігійних ідентичностей, які, до речі, мають значний досвід миротворчості.

Отже, діалогічна співпраця, як певна гуманітарна технологія, має спрямувати в освітньому процесі усі дискурси на розгортання культурно-освітнього простору та на його спрямованість до філософської рефлексії, що може бути вектором подальших наукових досліджень.

Список літератури: 1. Булатов М.В. Філософський словник / М.В.Булатов. – К.: Стилос, 2009. – 575 с. 2. Мишучков А.А. Виды культурной солидарности / А.А. Мишучков // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2012. – № 7 (143). – С. 221-227. 3. Новейший философский словарь. Постмодернизм / Главный научный редактор и составитель А.А. Грицанов. – Мн.: Современный литератор, 2007. – 816 с. 4. Пролеев С. «Суспільство знань» як антропологічна ситуація / С.Пролеєв // Філософія освіти. – 2014. – № 1. – С.7 – 25.

Bibliography (transliterated): 1. Bulatov M.V. Filosofov`ku`j slovnyk`k / M.V.Bulatov. – K.: Sty`los, 2009. – 575 s. 2. Mishuchkov A.A. Vidy kul`turnoj solidarnosti / A.A. Mishuchkov // Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2012. – № 7 (143). – S. 221-227. 3. Novejšij filosofskij slovar`. Postmodernizm / Glavnij nauchnij redaktor i sostavitel' A.A. Gricanov. – Mn.: Sovremennij literator, 2007. – 816 s. 4. Proleyev S. «Suspil`stvo znan`» yak antropologichna sy`tuaciya / S.Proleyev // Filosofiya osvity`. – 2014. – # 1. – S.7 – 25.

О.М. Троїцька, Г.Г. Тараненко

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСКУРСІВ У РЕЛІГІЙНОМУ ДІАЛОЗІ: ПОШУК ПОРОЗУМІННЯ

У статті розглянуто питання актуалізації та співпраці в науково-освітньому процесі різних дискурсів, що здійснюють діалогічну взаємодію. Окреслено їх певні особливості та варіанти солідарності, схарактеризовано традиції наукового, філософського, освітнього дискурсів у конкретному різновиді діалогу (релігійного) і обґрунтовано необхідність підсилення діалогічної взаємодії філософсько-освітньою рефлексією. Філософська рефлексія дискурсів у діалозі експлікована та ідентифікована як спосіб піднесення інших дискурсів до ціннісно-світоглядних (категоріальних і універсальних) смислів і гуманізації технологій дискурсів.

Ключові слова: діалог, дискурс, ідентичність, категорія, комунікація, рефлексія, технологія, універсалія.

E. Troyskaya, H. Taranenko

THE TECHNOLOGY OF DISCOURSE IN RELIGIOUS
DIALOGUE: THE SEARCH OF UNDERSTANDING

There is the question of updating and cooperation in the scientific and educational process of the various discourses that exercise dialogic interaction in the article. It's denote them some of the features and options of solidarity, characterized by the tradition of scientific, philosophical, educational discourse in a particular species of dialogue (religious) and the necessity of strengthening the philosophical dialogic interaction and educational reflection. Philosophical reflection discourses in dialogue explicate and identified as a way of exaltation other discourses to the values and worldview (categorical and universal) meanings and discourses humanization technology.

Keywords: dialogue, discourse, identity, category, communication, reflection, technology, universal.

Е.М. Троицкая, Г.Г. Тараненко

ТЕХНОЛОГИИ ДИСКУРСОВ В РЕЛИГИОЗНОМ
ДИАЛОГЕ: ПОИСК ВЗАИМОПОНИМАНИЯ

В статье рассмотрен вопрос актуализации и сотрудничества в научно-образовательном процессе различных дискурсов, что осуществляют диалогическое взаимодействие. Обозначены их некоторые особенности и варианты солидарности, охарактеризованы традиции научного, философского, образовательного дискурсов в конкретной разновидности диалога (религиозного) и обоснована необходимость усиления диалогического взаимодействия философско-образовательной рефлексией. Философская рефлексия дискурсов в диалоге эксплицирована и идентифицирована как способ возвышения иных дискурсов до ценностно-мировоззренческих (категориальных и универсальных) смыслов и гуманизации технологий дискурсов.

Ключевые слова: диалог, дискурс, идентичность, категория, коммуникация, рефлексия, технология, универсалия.

Стаття надійшла до редакційної колегії 18.11.2016